

Київське вище професійне училище
технологій та дизайну одягу

Видатні українські династії: Харитоненки

Виховна година

Підготувала:
викладач
Плюшко Г. Г.

2017

Тема: Видатні українські династії: Харитоненки.

Мета: Поглибити знання учнів про відомі українські династії; виховувати духовне багатство особистості, патріотичні почуття приналежності до українського народу, України.

Обладнання: Журнали та газети з історичними відомостями про династію Харитоненків, засоби ПК.

Хід виховної години

В Україні здавна існували прекрасні традиції доброчинності. Зразками меценатів і благодійників на рубежі XIX–XX ст. були династії українських підприємців Терещенків, Ханенків, Харитоненків, Тарновських. Саме вони зробили значний внесок у розвиток систем охорони здоров'я, освіти образотворчого та музичного мистецтва в Україні.

Коріння Харитоненків слід шукати ще у XVIII ст. Першим згадано Омеляна Харитоненка та його сина Герасима, які чумакували. Щоб прогодувати велику родину, у якій було 10 душ дітей, доводилося працювати від світанку до світанку. Згодом Герасим переїхав до Сум, став купцем. Тут же народився син Іван, який став засновником фамільної справи. Іван Харитоненко 1887 р. заснував перший в Росії цукровий синдикат. Продукцію торговельного дому «Харитоненко і син» продавали в Харкові, Києві, Москві, Томську, Владивостоці, Баку, а також за кордоном: Персії, Туреччині, Китаї та Фінляндії.

Майбутній «цукровий король» Іван Харитоненко народився 1821 року в слободі Нижня Сироватка Сумського повіту Харківської губернії в родині селян.

Іван Герасимович Харитоненко

Завдяки наполегливості, працьовитості, підприємливості за два десятиліття став одним із найбагатших людей Росії, зосередивши у своїх руках рухомого і нерухомого майна на суму 40 млн. карбованців.

У період розквіту виробничо-комерційна компанія «І. Г. Харитоненко з сином» налічувала 10 цукрових заводів, рафінадний завод, володіла 70 тис. дес. прекрасних чорноземів.

Павло Іванович Харитоненко із сином

Успіх підприємницької діяльності Харитоненків був зумовлений постійним прагненням ведення виробництва на основі використання найбільш сучасних технологій: застосування вперше в Європі плівкових апаратів Кестнера, водотрубних парових котлів, підвісних канатних доріг, безперервно діючих дефекаторів і сатураторів.

Друга складова успіху — розумне поєднання максимально можливої ощадливості (у головній конторі такої гігантської компанії було лише 12 працівників, включаючи прибиральницю і двірника-садівника) з чесністю управителів та директорів заводів, що базувалась на їхній високій зарплаті (до шести тисяч карбованців на рік та значний відсоток з чистого прибутку, що інколи перевищував суму зарплати). Задоволені були своїм матеріальним становищем і більшість найманих робітників, що працювали на численних цукроварнях та полях Харитоненків. Солодка продукція слобожанського Цукрозаводчика вже наприкінці XIX ст. домоглася світового визнання. Про це свідчать численні нагороди всеросійських та міжнародних виставок. Зокрема медаль першого класу на Всесвітній виставці у Філадельфії 1876 р., золота медаль на Всесвітній виставці в Парижі 1878 р. та Антверпені 1885 р.

На території нинішньої Харківської області Харитоненки закупили землі та спорудили цукрові заводи в Пархомовці і Мурафі Краснокутського району. Тут же, на піщаних берегах річки Мерчик Іван Герасимович вибудував чудовий маєток з прекрасним парком, манежем, оранжереєю і називав його Наталівкою на честь молодшої внучки.

Пархомівський рафінадний завод

Але високої шани і авторитету в суспільстві династія Харитоненків зажила не тільки за мільйонні прибутки і через родинні зв'язки з відомими аристократичними династіями. Сто років по тому ми вшановуємо їх як меценатів, діяльність яких сприяла розвитку освіти, науки і мистецтва.

Численні архівні джерела, спогади сучасників свідчать, що батько і син Харитоненки витрачали мільйони карбованців зі своїх прибутків для заснування шкіл, гуртожитків, лікарень, благодійних установ, впорядкування міст та інших населених пунктів, на матеріальну підтримку церкви, художників, архітекторів, музикантів.

У м. Суми коштом підприємців побудовано реальне училище, кадетський корпус (500 тис. крб.), засновано стипендію для учнів реального училища, відкрито дитячий приют вартістю 90 тис. і 150 тис. крб. було надано на його утримання, закладено бруківку в центральній частині міста та зведено перший бетонний міст через річку Сумку, Троїцький собор, споруджено школу для дівчаток із багатодітних сімей і сиріт і дитячу лікарню Святої Зінаїди на 20 ліжок, яку згодом було оснащено необхідним медичним обладнанням (30 тис. крб.).

Храм у Борках поблизу Харкова
(не зберігся до наших днів)

Окрім цього, було виділено 100 тис. крб. для будівництва гуртожитку студентів Харківського університету, 170 тис. крб. — для будівництва церкви в с. Нижня Сироватка. За проектом архітектора Щусєва 1913 року збудовано церкву в Наталівці — одну з найбільш унікальних споруд Харківщини.

Спаська церква в Наталівці

Перед смертю І. Г. Харитоненко у своєму заповіті передавав всім церквам і монастирям м. Суми по одній тисячі карбованців, а для будівництва богадільні в с. Нижня Сироватка — 20 тис. крб. Син Івана Герасимовича, Павло, підтримуючи розвиток художнього мистецтва, зібрав унікальну колекцію творів російських та західних художників, яка зберігалася в Москві, Пархомівському і Наталівському маєтках (майже 600 картин). На жаль, в роки революції більшість із них була розпорошена по різних музеях, а частина зникла безслідно.

Безумовно, це тільки частина добрих справ, здійснена Харитоненками на царині меценатства. Приклад слобожанських «цукрових королів» повинен стати гідним для наслідування представниками сучасної бізнес-еліти. Наша культура, освіта зокрема, вкрай потребує безкорисливої благодійної допомоги.

Павла Івановича Харитоненка цар Микола II за сумлінне ставлення до своєї справи та увагу до потреб трудящих 1899 року увів у спадкове дворянство, його герб вінчали слова «Працею звеличуюсь». Він дістав чин дійсного статського радника, був нагороджений орденами Святого Володимира III ступеня і Святого Станіслава I ступеня, достойниками яких могли стати лише представники давніх аристократичних родин. Павло Іванович був обраний також почесним членом Петербурзької академії мистецтв, тривалий час очолював московське відділення Російського музичного товариства.

І. Г. Харитоненка було увічнено в бронзі на Покровській площі в Сумах. Пам'ятник за проектом архітектора О. М. Опекушина та скульптора А. Крузі було відкрито 1 жовтня 1899 року в присутності архієпископа Харківського та Охтирського Амвросія, Харківського міського голови Голеніщева-Кутузова, попечителя Харківського навчального округу фон Анрепа, ректора Харківського університету Лагермарка разом з депутацією студентів.

І хоча за роки комуністичної влади пам'ятник знищили, справедливість, проте, було відновлено. Виготовлена скульптором А. Івченком точна копія фігури І. Г. Харитоненка в червні 1996 року знову посіла своє законне місце на п'єдесталі в центрі Сум. Освятив монумент владика Сумський і Охтирський Іонафан.